

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT
Seksioni i Përgjithshëm

Adresa: Bulevardi: 'Zhan D'Ark' Nr.2
Tiranë, Shqipëri

[Tel/Fax:+355 4 2380 300/315](tel:+35542380300315)
[E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al](mailto:ap@avokatipopullit.gov.al)
www.avokatipopullit.gov.al

Nr.   **Prot.**
Nr.doc. 202300183/5

Tiranë ___/___/2023

Lënda :   *Përcillen sugjerimet në lidhje me Kapitujt I, IV, V dhe VII të Draft-Konventës së Këshillit të Evropës për inteligjencën artificiale, të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës.*

MINISTRISË SË BRENDSHME

Të nderuar,

Siç tashë jeni në dijeni, institucioni i Avokatit të Popullit është angazhuar në mënyrë proaktive për të përcjellë sugjerime lidhur me kapitujt e draft-Konventës (Kquadër) për inteligjencën artificiale, të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës, e cila është në proces hartimi-diskutimi dhe konsultimi nga Komiteti i Inteligjencës Artificiale i Këshillit të Evropës (CAI).

Me tonën nr. K1/I16-3, datë 23.02.2023 janë përcjellë sugjerimet në lidhje me Kapitullin VII të Draft-Konventës. Në vijim përcjellim sugjerimet lidhur me kapitujt I 'Parashikime të përgjithshme', IV 'Parimet themelore të projektimit, zhvillimit dhe aplikimit të sistemeve të inteligjencës artificiale', V 'Masat për të siguruar llogaridhënie dhe korrigjim'. Gjithashtu, përcillen disa sugjerime të përbashkëta të ENNHRI dhe Equinet sa i takon Kapitullit VII 'Mekanizmat ndjekës dhe bashkëpunimi'. Këto kapituj do të diskutohen në seancën e ardhshme plenare të CAI, në datat 19-21 Prill 2023.

Në lidhje me Kapitujt I, IV dhe V të Draft Konventës së IA, ENNHRI thekson nevojën për të përdorur përkufizime të qarta në Konventë dhe rëndësinë e transparencës, vetëdijes njerëzore dhe mbikëqyrjes në nivel kombëtar dhe të KiE për të siguruar që inteligjenca artificiale të jetë në përputhje me të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës. Konventa e IA duhet t'i ftojë palët të përdorin metoda të njohura ndërkombëtarisht duke ndjekur rekomandimet nga organizatat kompetente, praktikat e mira dhe standardet ndërkombëtare. Respektimi i metodave të njohura duhet të lehtësojë dhe promovojë përputhshmërinë me kërkesat e Konventës. Ndryshimet e sugjeruara nga ENNHRI bazohen në konventat dhe standardet ekzistuese ndërkombëtare dhe janë në përputhje me formulimin e dispozitave përkatëse të Konventës 108+ të Këshillit të Evropës¹,

¹ <https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention108-and-protocol>

Aktit të propozuar të BE-së për Inteligjencën Artificiale² dhe dokumentit teknik të përgatitur nga CAHAI që i parapriu hartimit të Konventës për IA.

ENNHRI parashtron se projekt-nenet e propozuara aktualisht të Konventës së IA janë shumë të kufizuara dhe duhet të përputhen me të drejtat, detyrimet dhe praktikat më të mira ekzistuese si më poshtë.

- Sugjerime në lidhje me kapitullin e parë (I) 'Parashikime të përgjithshme'.

1. Objekti i Konventës nuk duhet të përjashtojë projektimin, zhvillimin dhe aplikimin e sistemeve artificiale të përdorura për qëllime të mbrojtjes kombëtare;

2. Përkufizimi i 'ciklit jetësor' të sistemeve artificiale në Konventën e IA duhet të jetë gjithëpërfshirës dhe të përdorë atë të formuluar tashmë nga Komisioneri i Këshillit të Evropës për të Drejtat e Njeriut në Rekomandimin e 'Unboxing IA', që nënkupton të gjitha fazat e ekzistencës së një sistemi të inteligjencës artificiale.

3. Të shmangen vakumet ligjore në formulimin e Konventës së IA kur diskutohet për një 'ofrues të inteligjencës artificiale'. Angazhimi duhet të shkojë përtej veprimit të 'vënies në funksion të një sistemi artificial' dhe gjithashtu të përfshijë 'vendosjen në treg' për të mbuluar përdorimin e sistemeve përtej përdorimit fillestar.

- Sugjerime në lidhje me kapitullin e katërt (IV) 'Parimet themelore të projektimit, zhvillimit dhe aplikimit të sistemeve të inteligjencës artificiale'

1. Së bashku me 'projektimin, zhvillimin dhe aplikimin' duhet të përfshihet dhe 'kërkimi' si pjesë kyçe e ciklit jetësor të sistemeve artificiale përgjatë në përputhje me nenin 5(1) dhe (2) të Konventës zero të IA dhe në përputhje me Konventën e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Dinjitetit të Qenieve Njerëzore në lidhje me Aplikimin e Biologjisë dhe Mjekësisë (ETS No 164)³.

2. Ky kapitull duhet të zhvendoset për t'i paraprirë Kapitullit II aktual pasi ka të bëjë si me detyrimet e autoriteteve publike ashtu edhe të aktorëve privatë.

3. Zëvendësimi i 'Parimeve të Palëve' me 'Detyrimet e Palëve dhe të Drejtat e subjekteve të IA', meqenëse ky kapitull parashtron një grup më të gjerë dispozitash sesa parimet e thjeshta; përcakton detyrimet e përgjithshme për Palët për të siguruar që sistemet e inteligjencës artificiale respektojnë disa kërkesa thelbësore.

4. E drejta për barazi dhe mosdiskriminim mbi çdo bazë duhet të përcaktohet qartë dhe të përfshijë diskriminimin për shkak të shoqërimit, si dhe diskriminimin e perceptuar dhe ndërsektorial. Duhet t'i kushtohet vëmendje e veçantë barazisë gjinore dhe të drejtave që lidhen me grupet dhe individët e diskriminuar në situata të cënueshme. Duhet të sigurohet e drejtën për strehim të arsyeshëm për personat me aftësi të kufizuara siç parashikohet në nenet 2, 13 dhe 14 të Konventës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD) dhe jurisprudencën e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

---

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>

³ Konventa e Ovideos, link: <https://www.coe.int/en/web/bioethics/oviedo-convention>

5. Mbledhja e të dhënave në kontekstin e IA mund të sjellë pasoja të veçanta negative dhe për këtë arsye Konventa duhet t'i kushtojë vëmendjen e duhur mbledhjes së të dhënave dhe konfigurimit të të dhënave të mëdha.

6. Duke pasur parasysh rëndësinë e transparencës dhe mbikëqyrjes në kontekstin e sistemeve të inteligjencës artificiale, formulimi aktual i kërkesave të transparencës në Konventën e IA të forcohet, për shembull duke mandatuar një regjistër publik për sistemet e IA që paraqesin rrezik, dhe një detyrim për të raportoni shkeljet e mundshme të të drejtave themelore, në përputhje me dispozitat aktuale të projektligjit të BE-së për IA.

7. Shtimi i një neni specifik që fokusohet në ndikimin e përgjithshëm dhe rreziqet sistematike të IA mbi demokracinë dhe shoqërinë e gjerë, duke u kërkuar shteteve t'i kushtojnë vëmendje të veçantë potencialit të sistemeve të inteligjencës artificiale për të formuar opinionin publik, si dhe efektet e mundshme që lindin nëpërmjet përdorimit të sistemeve të inteligjencës artificiale.

- *Sugjerime në lidhje me kapitullin e pestë (V) 'Masat për të siguruar llogaridhënie dhe korrigjim'*

1. ENNHRI nënvizon rëndësinë e së drejtës për rishikim kuptimplotë njerëzor kur një sistem i inteligjencës artificiale informon ose merr vendim(e) që prekin të drejtat dhe liritë themelore të njeriut. ENNHRI kërkon konkretizimin se si do të sigurohet kjo e drejtë. Për shembull, Projektligji i BE-së për IA jo vetëm deklaron se 'duhet të sigurohet mbikëqyrja njerëzore', por sqaron se çfarë lloj mbrojtjeje kërkon kjo, duke përfshirë rrezikun e paragjykitimit të automatizimit kur përdoren sistemet e inteligjencës artificiale.

2. Në përputhje me opinionin e CAHAI, ENNHRI propozon që një instrument transversal ligjërishit i detyrueshëm të përfshijë një dispozitë për mbrojtjen e sinjalizuesve në lidhje me zhvillimin, projektimin dhe aplikimin e sistemeve të IA të cilat potencialisht mund të ndikojnë negativisht në gëzimin e të drejtave të njeriut, funksionimin e demokracisë dhe respektimin e shtetit ligjor.

3. ENNHRI pranon se përdorimi i IA me karakteristikat e saj specifike mund të shkaktojë dëme kolektive dhe shoqërore, edhe kur ato shkaktojnë vetëm dëm të papërfillshëm për individët. ENNHRI nënvizon nevojën për një fushë mjaft të gjerë të mbrojtjes së të drejtave të njeriut nga dëmtimet e të drejtave të njeriut të shkaktuara nga sistemet e IA, jo vetëm duke mbrojtur nga rreziqet për të drejtat themelore individuale, por gjithashtu duke u mbrojtur nga rreziqet e diskriminimit (kolektiv), dhe mosrespektimi i vlerave të drejtësisë sociale dhe rreziqeve shoqërore.

4. ENNHRI kujton në veçanti nevojën për mekanizma të aksesueshëm dhe efektiv të dëmshpërblimit që u mundësojnë individëve dhe shoqatave të kundërshtojnë dhe të kërkojnë dëmshpërblim për të gjitha sistemet e IA që krijojnë dëme individuale, kolektive ose shoqërore ose shkelin detyrime të tjera të përcaktuara në rregulloret kombëtare dhe rajonale për IA, në përputhje me standardet ekzistuese për mjetet juridike efektive⁴.

- *Sugjerimet e përbashkëta të ENNHRI dhe Equinet në lidhje me kapitullin e shtatë (VII) 'Mekanizmat ndjekës dhe bashkëpunimi'*

---

⁴ https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-cm-rec-2020-1-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-human-rights-impacts-of-algorithmic-systems?_101_INSTANCE_aDXmrol0vvsU_viewMode=blueview

Në lidhje me kapitullin e shtatë (VII) të draft-konventës, si dhe në linjë edhe me qendrimin e përbashkët të mbajtur sa i takon këtyre dispozitave, ENNHRI dhe Equinet vendosin theksin tek kriteret që duhet të plotësojë mekanizmi përgjegjës për të mbikëqyrur zbatimin e sistemeve të inteligjencës artificiale në nivel kombëtar. Rolet dhe kompetencat e autoritetit mbikëqyrës duhet të jenë në përputhje me standardet klasike të organeve të dedikuara për mbikëqyrjen e zbatimit të politikave në fushën e të drejtave të njeriut, siç janë institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut apo organet e barazisë. Kjo do të shërbente edhe për të shmangur mbivendosjet, mospërputhjet apo paqendrueshmëritë në mënyrën se si këto organe e ushtrojnë autoritetin e tyre.

Më tej, në lidhje me kompetencat e autoriteteve mbikëqyrëse, ENNHRI dhe Equinet rekomandojnë të përfshihen në Memorandumin Shpjegues të Konventës së ardhshme sqarime të përkufizimeve dhe zbatimit të cilat bazohen në dispozitat përkatëse në Konventën e Këshillit të Evropës 108+ dhe që theksojnë në mënyrë specifike domosdoshmërinë e aksesit në të gjithë informacionin e nevojshëm, duke përfshirë kodin burimor, sipas detyrimeve të konfidencialitetit.

ENNHRI dhe Equinet theksojnë gjithashtu se pjesëmarrja e shumë palëve në mbikëqyrjen kombëtare të Konventës së ardhshme të IA është e domosdoshme për të garantuar transparencë dhe llogaridhënie. Konventa duhet të përfshijë masa mbrojtëse që në përmbushjen e detyrave të tyre autoritetet mbikëqyrëse të përfshijnë një gamë të larmishme palësh të interesuara, si shoqëria civile, strukturat kombëtare të të drejtave të njeriut, ekspertët e pavarur, ata që preken nga sistemet e IA dhe organizatat që i përfaqësojnë ato. Duhet të kërkohet gjithashtu konsultimi me shumë palë si faza fillestare e krijimit ose përcaktimit të autoriteteve kombëtare mbikëqyrëse.

Për sa më lart, sugjerojmë që rekomandimet e mësipërme të mbahen në konsideratë gjatë pjesëmarrjes apo angazhimit në sesionet e diskutimit të kapitujve të draft-konventës. Institucioni i Avokatit të Popullit do të përcjellë në vijimësi sugjerimet përkatëse edhe për sa i takon kapitujve të tjerë të Konventës, sipas axhendës së planifikuar për diskutim në Komitetin e Inteligjencës Artificiale.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj,

K O M I S I O N E R I

Vilma SHURDHA